

- відношенню до зелених насаджень міста;
- розробити і реалізувати систему моніторингу стану зелених насаджень міста.

Отже, зберегти функціональність зелених насаджень міста Мелітополя можливо тільки при об'єднанні зусиль всіх природоохоронних інституцій і громадських організацій. При цьому великого значення варто надавати підвищенню екологічної культури громадян міста

Збереження зелених масивів – це завдання всеукраїнського масштабу, адже достатньо швидкими темпами у наш час зменшується обсяг зелених насаджень по всій країні.

Література

1. Бессонова В.П. Цитофизиологические эффекты воздействия тяжелых металлов на рост и развитие растений: Монография. – Запорожье: ЗДУ, 1999. – 208 с.
2. Мусієнко М.М., В.В. Серебряков В.В., Брайон О.В. Екологія і охорона природи. Словник-довідник. – К.: Знання, 2002. – 550 с.
3. Мэнинг У.Дж., Федер У.А. Биомониторинг загрязнения атмосферы с помощью растений. – Л.: Гидрометеиздат, 1985. – 141 с.
4. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2010 році. – К.: Центр екологічної освіти та інформації, 2011. – 254 с.
5. Пряхин В. Д., Николаенко В. Т. Природные леса. «Лесная промышленность», М, 1981.
6. Трешоу М. Загрязнение воздуха и жизнь растений. – Л.: Гидрометеиздат, 1988. – 460 с.

ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ В СИСТЕМІ «СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО – ПРИРОДНЕ БІОРІЗНОМАНІТТЯ»

*Смоляр Н.О., Кожевнікова Т.Є.
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка*

Сільське господарство як галузь діяльності людини є нині потужним фактором, який впливає на живу природу (в контексті природного біорізноманіття). Разом із одержанням більших обсягів врожаїв та підвищенням продуктивності тваринництва значно посилюється тиск на території – залишки дикої природи, які межують із трансформованими під впливом сільськогосподарства місцевостями. Це виявляється у збідненні біорізноманітності, знищенні та порушенні місць зростання рослин та середовищ існування тварин та ін. Меліорація природних територій із метою, як часто здавалося, їх оптимізації, мала негативні наслідки у вигляді трансформації природних екосистем, а, отже, й природних екоотопів для багатьох видів біорізноманіття. Багато з них саме через це опинилися на межі зникнення або під загрозою знищення. Надмірне або невчасне внесення агрохімікатів, часто непридатних для використання, та недотримання вимог щодо їх зберігання призводять до забруднення ґрунтів, водойм та інших компонентів навколишнього природного середовища. Зміна гідрорежиму природних водотоків та хімічного складу їх води спричинили деградацію багатьох гідроєкосистем, що виявляється у спрощенні їх біорізноманітності, порушенні гомеостазу та ін.

Взаємовідносинам в системі «сільське господарство – біорізноманіття» надається все більшої уваги як на національному, так і на міжнародному рівні. Незважаючи на те, що екологічна складова в аграрній

політиці України не так чітко виражена, як в аграрній політиці Європейського Союзу та багатьох інших країн світу, український уряд також зробив відповідні кроки до вирішення екологічних проблем, що виникають у результаті сільськогосподарської діяльності. Одним із таких заходів є розробка «Концепції збалансованого (сталого) розвитку агроєкосистем в Україні на період до 2025 року» та створення екомережі згідно Закону «Про екологічну мережу України», основна ідея якої – збалансування різних видів діяльності (господарської, рекреаційної та ін.) на фоні обов'язкового збереження біорізноманітності [2].

Основними причинами деградації біологічного різноманіття є повне знищення або значна зміна природних екосистем при створенні сільськогосподарських угідь, насамперед, ріллі. Найчастіше це відбувається шляхом вивільнення площ під культивуацію сільськогосподарських культур та випасання худоби.

Біорізноманіття – це сукупність всіх форм життя в певній місцевості на генетичному, видовому та екосистемному рівнях. Тобто всі живі організми є складовими біорізноманіття, і чим більше видів існує в даній місцевості, тим більше відмінностей є в межах кожного виду; чим більше різних екологічних систем існують на певній території, тим менша вірогідність порушення рівноваги в природі, і тим ціннішою є ця територія чи акваторія для людини.

Біорізноманіття має велике значення для ведення сільського господарства [3,4]. Наприклад, в одному грамі чорнозему міститься від 4 млн. до 1 млрд. мікроорганізмів, життєдіяльність яких забезпечує формування родючості ґрунту; значна кількість видів диких птахів та комах є регуляторами чисельності сільськогосподарських шкідників; квіткові рослини, зокрема й сільськогосподарські (87 % родів дводольних рослин) залежні від комах-запилювачів, якими можуть виступати представники дикої фауни, і в той час, дикорослі рослини запилюються бджолами – об'єктами однієї з галузей сільського господарства – бджолярства, та ін.

Ту частину біорізноманіття, яка залежить від сільськогосподарського господарства, або знаходиться під його впливом, прийнято вважати сільськогосподарським біорізноманіттям – різноманіттям диких видів, що тим чи іншим чином пов'язані з сільськогосподарськими екосистемами та різноманіття видів, сортів і порід одомашнених тварин, рослин та їх диких предків і родичів.

В Україні майже 70% території займають сільськогосподарські угіддя, із яких 55% – рілля [1]. Такий показник є найвищим у світі, тоді як В.В. Докучаєв зазначає у своїх роботах, що частка ріллі не повинна перевищувати 40%. Очевидно, що сільське господарство в нашій країні має особливо значний вплив на біологічне різноманіття. Деградація біорізноманіття в самих агроєкосистемах призводить до їх нестійкості, оскільки саме біорізноманіття є важливим фактором і регулятором природних відновних і стабілізуючих механізмів.

Однак, відмічаємо й позитивний вплив сільського господарства в цілому на загальні показники біорізноманітності. Сільськогосподарські ландшафти є не тільки місцем виробництва сільськогосподарської продукції, але й осередками існування значної кількості тварин, рослин, грибів та інших живих організмів, багато з яких пристосовані до існування саме в агроландшафтах і залежать значною мірою від їх екологічного стану. За рахунок агроландшафтів чимало диких видів розширюють свої екологічні ніші, наприклад, лісосмуги є місцем оселення лісових тварин, місцезростанням лісових рослин і грибів; в агроєкосистемах формуються ланцюги живлення із включенням видів, так званої, дикої природи – тепер вже (на різних стадіях формування агроєкосистем) вони є необхідними для їх

сталого функціонування.

Проблема збалансування відносин в системі «сільське господарство – біорізноманіття» є нині актуальною і повинна вирішуватися шляхом раціональних, екологічно обґрунтованих систем господарювання із обов'язковою можливістю збереження і відтворення біорізноманітності, а часто й запровадження охоронних заходів. Серед таких виділяються: органічне землеробство, розбудова та функціонування екомереж, запровадження зберезувальних для природи агровиробничих технологій, нова екобіоцентрична парадигма ведення сільського господарства.

Література

1. Агробіорізноманіття України: теорія, методологія, індикатори, приклади. Книга 1. – К.: ЗАТ «Нічлава». – 2005. – 384 с.
2. Науковий вісник Національного аграрного університету. Вип. 93. – К., 2006. – 340 с.
3. Національна доповідь України про гармонізацію життєдіяльності суспільства у навколишньому природному середовищі. – К.: 2003. – 128 с.
4. Національна доповідь України про збереження біологічного різноманіття / Давидок В.П., Мовчан Я.І., Парчук Г.В. та ін. – К.: Хімджест, 2003. – 68 с.

ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ЗОНУВАННЯ ЛАНДШАФТНОГО ЗАКАЗНИКА «ГЕОГРАФІЧНИЙ ЦЕНТР ПОЛТАВЩИНИ» ЯК УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ

*Стецюк Н.О., Остапенко С.О., Остапенко Т.М.
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
Красногорівська загальноосвітня школа I-III ступенів Великобагачанської
райдержадміністрації Полтавської області*

Для території Великобагачанського району, розташованого в межах Лівобережного Придніпров'я – найбільш окультуреного регіону Лісостепу, – надзвичайно актуальною є проблема збереження ландшафтного й біологічного різноманіття. Тому доцільним є розробка комплексних підходів до збереження всіх рівнів організації живого, їх угруповань та екосистем на ландшафтному рівні. Це забезпечить стабілізацію рівноваги, підвищить продуктивність екосистем, забезпечить сталість, тобто, узгодженість, збалансованість розвитку території, сутність якого полягає у гармонійних взаємодіях суспільства і природи [1].

Нами зроблена спроба розробити для території ландшафтного заказника «Географічний центр Полтавщини» у Великобагачанському районі Полтавської області функціональне зонування, яке застосовується для біосферних заповідників, національних природних та регіональних ландшафтних парків ще на стадіях проектування з метою забезпечення для цих поліфункціональних об'єктів раціонального функціонування. На нашу думку, ландшафтні заказники, природні комплекси яких є диференційованими як у відношенні біорізноманітності, так і традиційного використання їх ресурсів, теж можуть підлягати зонуванню для більш повного виконання покладених на них завдань, а, насамперед, зберегти біорізноманітність.

Ландшафтний заказник «Географічний центр Полтавщини» створений у 2010 р. на площі 1274,7 га поблизу сіл Герусове і Бірки Великобагачанського району південніше автомобільної дороги Київ – Харків. Місцевість являє собою поєднання типових для центральної частини Полтавщини ландшафтів. Біорізноманітність об'єкта схарактеризована нами у попе-